

Nr 277.

Av herr **Hansson, Sigfrid**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa ekonomiska stridsåtgärder*.

Genom proposition nr 31 till årets riksdag har Kungl. Maj:t framlagt förslag till lag om vissa ekonomiska stridsåtgärder.

I 3 § av lagförslaget stadgas:

Sedan arbetstvist eller annan ekonomisk tvist blivit avslutad, må stridsåtgärd i vedergällningssyfte ej vidtagas mot någon som haft del i tvisten.

Ej heller må stridsåtgärd mot annan i anledning av hans förhållande till tvist vidtagas, sedan tvisten avslutats eller det förhållande varom fråga är dessförinnan upphört.

Vad i andra stycket stadgas skall dock ej avse stridsåtgärd i anledning av förhållande som i 10 § under 1—3 åsyftas, såvida åtgärden icke är att hänföra till förföljelse som i 2 § sägs.

I trettonmannakommissionens förslag till lag angående vissa ekonomiska stridsåtgärder hade i 10 § förbudet mot repressalier (vedergällningsåtgärder) erhållit följande utformning:

Sedan arbetstvist eller annan ekonomisk tvist blivit avslutad må stridsåtgärd ej äga rum mot någon, där syftet är att utöva vedergällning för hans ställning till tvisten. Samma lag vare, där förhållande, för vilket vedergällning åsyftas, upphört redan före tvistens avslutande.

Enligt motiveringen till bestämmelsen i fråga var denna avsedd att bereda skydd såväl för dem, vilka varit parter eller uppträtt som onutrala tredje män i primärkonflikten, som givetvis också för sådana personer som förhållit sig neutrala. Beträffande andra punkten i paragrafen förklarade kommissionen att den ansett nödigt upptaga en särskild bestämmelse att förbudet mot repressalier riktade sig icke blott mot stridsåtgärder som företoges *efter* upphörandet av den primära tvisten, utan jämväl mot sådana åtgärder som ägde rum *under* pågående konflikt, nämligen för så vitt det förhållande, för vilket vedergällning åsyftades, redan upphört. Hade någon i anledning av en strejk tagit anställning vid det därav drabbade företaget och utfört blockerat arbete, men hade han sedermera slutat sin anställning, finge stridsåtgärd icke företagas mot honom såsom vedergällning för hans ställning till konflikten, även om denna icke bringats till slut.

I kommissionsförslagets 16 § lämnades föreskrifter angående vad som vore att anse såsom neutralitetsbrott. Av formuleringen av dessa bestämmelser framgår att enligt kommissionens mening neutralitetsbrott medförde neutralitetens förverkande endast för den tid det onutrala handlingssättet fortginge. Den enda kommentar härtill som lämnades i motiveringen avsåg strejkbrytarna; det heter: »Mot arbetsvillig, som avbrutit sin anställning och alltså upp-

hört att utföra blockerat arbete, må därefter icke i anledning av tvisten riktas stridsåtgärder, även om tvisten skulle fortgå; sådana åtgärder skulle nämligen äsyfta vedergällning, och de äro följaktligen förbjudna jämlikt 10 § andra punkten.»

Landsorganisationen ställde sig i sitt yttrande över kommissionsförslaget mycket betänksam gent emot repressalieförbudet. Det förhållandet att redan enligt kommissionens förslag överträdelse av förbudet icke medförde straffpåföljd, med mindre av domstolen nedlagt förbud mot åtgärdens fortsättande åsidosattes, föranledde emellertid Landsorganisationen att biträda förslaget på denna punkt *under förutsättning* att i sammanhang med den nu föreslagna lagstiftningen bestämmelse meddelades, att arbetsgivare vore pliktig att vid anfordran uppgiva skäl för uppsägning av arbetsavtal.

Landssekreteriatet — som å Landsorganisationens vägnar avgav utlåtandet — förklarade emellertid att dess biträdande av förslaget i denna punkt endast avsåge repressalier, som företoges *efter primärkonfliktens biläggande* och alltså icke repressalier, som avsåges i andra punkten av 10 §. Det heter härom i utlåtandet:

»Enligt Bergendal borde neutralitetsbrott genom antagande av blockerat arbete eller genom, efter förändring av näringsverksamhet, lämnat understöd åt part eller oneutral tredje man icke föranleda förlust av det särskilda rättsskyddet för tredje man längre än det oneutrala handlingssättet fortginge; därefter kunde en stridsåtgärd mot den som varit oneutral, endast hava till uppgift att öva vedergällning. Landssekreteriatet efterlyste i sitt utlåtande över Bergendals förslag huru det med en sådan reglering skulle ställa sig då neutralitetsbrottet icke utgjordes av ett fortgående handlande utan av en enstaka, isolerad handling. Enligt Bergendals mening, framhölls det, skulle tydligen i detta fall över huvud ingen stridsåtgärd kunna ifrågakomma gent emot den oneutralen. Påståendet att en stridsåtgärd endast skulle ha till uppgift att öva vedergällning vore förhastat: så länge primärkonflikten påginge funnes anledning antaga att neutralitetsbrottet skulle upprepas och föreläge alltså fullgiltiga skäl för att genom en stridsåtgärd förhindra en upprepning.

Vad särskilt angår prickningsförfarandet är det tydligt att den avhållande uppgift detta, enligt vad ovan utvecklats, fullföljer har en alldeles särskild betydelse *under pågående konflikt*. Har en arbetare tidigare under konflikten uppträtt såsom strejkbrytare finnes uppenbarligen anledning att räkna med att han kan komma att uppträda i samma egenskap även senare, så länge konflikten består. Särskilt är detta fallet då det gäller större konflikter, omfattande ett helt fack eller eljest ett större antal arbetsplatser. Det är ingalunda ovanligt att i sådana konflikter uppträdande strejkbrytare, sedan de lämnat arbetet på en arbetsplats, taga ny anställning på en annan, därefter på en tredje o. s. v. Att för den tvistande arbetarparten hålla reda på när en sådan strejkbrytare är i arbete och när han icke är det kan möta oöverkomliga svårigheter. Om strejkbrytaren nu under sin anställning på den första arbetsplatsen blivit föremål för prickning, och sedan efter en period utan sysselsättning tager arbete på en annan blockerad arbetsplats o. s. v., då skulle arbetarparten drabbas av påföljd därför att prickningen upprätthållits under mellanperioderna (eller kanske rent av för att den icke omedelbart efter anställningens frånträdande förklarats upphävd?). På motsvarande sätt skulle en person, som en gång lämnat part ekonomiskt understöd, få anses neutral i konflikten så snart han inte kan övertygas om att alltjämt fortsätta understödandet, och detsamma

skulle gälla den som efter omläggning eller annan förändring av sin näring eller verksamhet bisprungit part men icke kan bevisas alltjämt bispringa honom. Uttrycken »lämnar» och »bispringer» i 16 § 1 st. 3 torde utvisa att detta är kommissionens mening.

Men klart är att, om det oneutrala förhållandet på detta sätt begränsas till tiden för själva utförandet av en arbetsprestation eller lämnandet av ett understöd o. s. v., möjligheten att förhindra neutralitetsbrott blir skäligen illusorisk. För Landssekreterariatet är det uppenbart att icke endast i sådana fall, då fråga är om ett kontinuerligt under hela konflikttiden utgående understöd, utan även då fråga är om ett enstaka understöd, en enstaka arbetsprestation, neutralitetsskyddet förverkats *så länge konflikten pågår*. En regel, enligt vilken neutraliteten förverkades endast så länge understödet eller arbetet utgjordes, skulle leda till skenförbindelser och andra för bevisning svåråtkomliga manövrer i syfte att göra sannolikt att det förhållande, varigenom neutraliteten åsidosatts, upphört, i följd varav fortsatta stridsåtgärder från motpartens sida utgjorde vedergällning. Detta är oantagligt. Även tillfälligt eller å endast viss del av konflikttiden belöpande understöd eller arbete bidrager ju för den understödda parten att upprätthålla konflikten och öka hans stridsresurser i det hela. Anledningarna att antaga upprepning av understödandet och svårigheterna att — åtminstone i fråga om annat understöd än arbete — bevisa att upprepning förekommit äro också så stora att det kravet blir oeftergivligt, att en gång förverkad neutralitet måste anses förverkad så länge konflikten pågår. Det hade inte varit ur vägen om kommissionen i motiven till 16 § närmare ingått på denna fråga. Nu uttalas endast att mot arbetsvillig, som avbrutit sin anställning, därefter icke må företagas stridsåtgärder, även om tvisten skulle fortgå. Hur det åter ställer sig med sådan oneutral, som avses i 16 § 1 st. 3, därom säges varken vid 10 § eller 16 § någonting.

Landssekreterariatet avstyrker sålunda bestämt 10 § p. 2. Jämföres denna bestämmelse med bestämmelserna i 16 §, på sätt här skett, inses lätt att densamma är ägnad att allvarligt äventyra en rationell och enhetlig tillämpning av sistnämnda stadganden. Då *även utan* den uttryckliga bestämmelsen i 10 § p. 2 neutralitetsbrott av här ifrågavarande beskaffenhet redan på grund av avfattningen av 16 § torde medföra neutralitetens förverkande endast under tiden för den oneutrala handlingens omedelbara utförande, lär det bli nödvändigt att bestämmelserna i sistnämnda lagrum ändras. Det kan erinras om att Bergendal för sin del ansåg särskild bestämmelse onödig, enär redan av uttryckssättet »understödjer» framginge, att neutralitetsförlusten vore inskränkt till tiden för det oneutrala handlingssättet.»

I första stycket av 3 § av det för riksdagen framlagda förslaget förbjudas repressalier mot motpart i den avslutade tvisten. På denna fråga skall jag här icke ingå. Andra och tredje stycket handla om repressalier gent emot sådana personer som under konflikten uppträtt såsom oneutral tredje män. Här skiljer förslaget ut organisationsmedlemmar, som till fördel för motparten åsidosatt sina organisationsmässiga förpliktelser, ävensom osolidariska arbetare och arbetsgivare (det är dessa som avses i tredje stycket). Repressalieförbudet komme att i fråga om repressalier mot tredje man begränsas till de tredjemanskategorier, som avses i 10 § under 4—6. Viktigast av dessa tredjemansgrupper är den som avses i punkt 4, där såsom oneutral betecknas *den som under tvisten lämnat part ekonomiskt understöd eller efter omläggning eller annan förändring av sin näring eller verksamhet bisprungit honom*.

I motiveringen till 3 § säges den, som brustit i neutralitet på sätt som avses i 10 § punkt 4, närmast vara att likställa med motparten i primärkonflikten. »*I och med tvistens biläggande* bör stridsåtgärd mot honom ej få ifrågakomma.» Jag har kursiverat orden »i och med tvistens biläggande» därför att i lagtexten (3 § andra stycket) den tidpunkt från och med vilken en stridsåtgärd skall anses utgöra repressalie angivits såsom den då »tvisten avslutats eller det förhållande varom fråga är (= neutralitetsbrottet) dessförinnan upphört».

Å andra sidan finner man att kommissionsförslagets uttryck »lämnar understöd» och »bispringer honom» i regeringsförslaget ändrats till »lämnat understöd» resp. »bisprungit honom». Denna ändring har enligt motiven skett med anledning av den anmärkning som Landsorganisationen i denna punkt under hänvisning till sitt yttrande över repressalieförbudet framställt. Emellertid kan jag icke finna att man enbart genom den nämnda ändringen av verbens presensformer till perfektumformer uppnår det åsyftade resultatet, så länge den här ovan kursiverade eller-satsen kvarstår i 3 § andra stycket.

Frågan huru repressalieförbudet i förevarande avseende utformas är av icke ringa praktisk betydelse. Sådant understöd eller bispringande, varom är fråga i 10 § punkt 4, behöver ju icke ha karaktären av ett fortlöpande, upprepat handlande, utan kan tydligen också vara av tillfällig karaktär. Understödet värde för den understödde är icke beroende av att detsamma utgår under en längre eller kortare tidsperiod utan av dess storlek, av den ökning av den understöddes stridsresurser, det betyder. Det är tydligt att för t. ex. en blockerad arbetsgivares möjlighet att med utsikt till framgång upptaga och fullfölja en arbetskonflikt det är utan betydelse om den hjälp, han därvid erhåller från tredje man, lämnas honom i form av ett större engångsunderstöd eller om detta fördelas över hela eller viss del av konflikttiden.

Vi antaga att en tredje man lämnar en i konflikt indragen arbetsgivare ett direkt kontant understöd på 20,000 kronor. Uppenbart är nu att en sådan tredje man genom understödjandet har förverkat sin neutralitet i konflikten, i följd varav sålunda arbetarparten skall äga rätt att vidtaga stridsåtgärder mot honom. Inte annat jag förstår bli emellertid stridsåtgärder i detta fall på grund av bestämmelsen i 3 § andra stycket *förbjudna*. Tredje mannen gör helt enkelt gällande att en vedergällningsåtgärd föreligger. Han bestrider inte att han lämnat understödet i fråga men han gör gällande att det var av helt tillfällig karaktär och icke led i något fortgående understödjande. Han påstår med andra ord att »det förhållande varom fråga är» har upphört. Och arbetarparten kan inte visa motsatsen.

Det är klart att, om denna tolkning är riktig, här erbjuda sig de utsöktaste tillfällen för arbetsgivarpartens protektorer och intressenter att riskfritt, och kanske t. o. m. med ett ideellt skadestånd som ersättning, ingripa till arbetsgivarens favör. Risken skulle bli praktiskt taget ingen alls därest den verkliga understödsgivaren vid fortsatta understödsaktioner begagnade sig av bulvaner. Bulvanskapet kan sällan bevisas, och bulvanen återoppar för sin egen del 3 § andra stycket.

Lagrådet har ansett den här berörda frågan »kunna vara föremål för viss tvekan». En sådan tvekan, säger lagrådet, beror huvudsakligen på att, så länge tvisten pågår, man måste räkna med att syftet med stridsåtgärden kan vara att söka förebygga ett upprepande under tvistens fortgång av det oneutrala förfarandet. Lagrådet kommer icke förty till resultatet att skyddet mot repressalier skall inträda redan då det förhållande, varmed stridsåtgärden motiveras, har upphört.

Enligt min mening är det oeftergivligt att i 3 § andra stycket punkt sättes efter »avslutats» (stycket bleve därmed av samma innehåll som 1 stycket och kunde utgå), med andra ord, att neutralitetsbrott i form av ekonomiskt understöd eller annat praktiskt bispringande medför neutralitetens förverkande för *hela konflikttiden*. Man kan ju i fall sådana som de här ovan exemplifierade över huvud icke tala om ett »förhållande» i lagens mening av natur att inträda resp. upphöra. Neutralitetsbrottet sker genom en enda isolerad akt (t. ex. pengarnas överlämnande); det inträder och upphör i samma ögonblick.

Det här anförda har givetvis intresse icke endast beträffande de egentliga arbetskonflikterna, utan äger också tillämpning på konflikter inom det allmäntekonomiska området, därvid särskilt i fråga om konkurrenstvister.

De skäl som föranlett lagrådet till dess angivna ståndpunkt är att en bestämelse, vilken hänför skyddet mot repressalier först till tiden för tvistens avslutande, skulle, därest tvisten, såsom fallet understundom kan vara, fortsätter under åratals, komma att alltför hårt drabba den som gjort vad han kunnat för att draga sig ur striden. En dylik bestämmelse skulle även, säger lagrådet, kunna verka obilligt i det fall att omständigheterna göra det alldeles uppenbart att något upprepande under tvisten av den angripnes förfarande icke är att förvänta. Jag medger gärna att dessa anmärkningar kunna vara befogade. Men de ifrågavarande konsekvenserna kunna undgås genom en uttrycklig bestämmelse av innehåll t. ex. att stridsåtgärd mot oneutral tredje man må kunna även före tvistens avslutande förbjudas, därest det förhållande, som föranlett åtgärden, upphört, *samt* uppenbart är, att något upprepande under tvisten av den angripnes förfarande icke är att förvänta. De av lagrådet antydda konsekvenserna böra däremot *icke* förebyggas på det sätt att det förfarande, från vilket de härleda sig, befrias från konsekvenser *över huvud*.

Åberopande vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen för sin del måtte besluta följande lydelse av 3 §:

Sedan arbetstvist eller annan ekonomisk tvist blivit avslutad, må stridsåtgärd i vedergällningssyfte ej vidtagas mot någon som haft del i tvisten eller mot annan i anledning av hans förhållande till densamma.

Vad sålunda stadgats skall dock ej avse stridsåtgärd i anledning av förhållande som i 10 § under 1—3 åsyftas, såvida åtgärden icke är att hänföra till förföljelse som i 2 § sägs.

Har stridsåtgärd vidtagits i anledning av förhållande som i 10 § under 4 åsyftas, må, oavsett att den ursprungliga tvisten icke blivit avslutad, förbud som i 17 § sägs mot åtgärdens fortsättande meddelas, därest det förhållande som föranlett åtgärden upphört samt uppenbart är att upprepande under tvisten av den angripnes förfarande icke är att förvänta.

Stockholm den 9 februari 1935.

Sigfrid Hansson.
